

DE WOLDEN: ACTIEF EN BETROKKEN

TOEKOMSTVISIE DE WOLDEN 2005-2020

Inhoud

Samenvatting toekomstvisie “De Wolden: actief en betrokken”	3
1. Proces ontwikkeling toekomstvisie	5
2. Beschrijving huidige situatie	7
2.1 Landbouw en plattelandsontwikkeling	7
2.2 Toerisme en bedrijvigheid	8
2.3 Beheer wegen en groen	9
2.4 Woningbouw en volkshuisvesting	10
2.5 Welzijn, onderwijs, sport en vergrijzing	12
2.6 Bestuurlijke en ambtelijke organisatie	14
3. Sterkte zwakte analyse	15
4. Van drie scenario’s naar één visie	18
4.1 Ontwikkeling toekomstscenario’s	18
4.2 Ontwikkeling toekomstvisie	19
5. Ambities voor de toekomst	22
5.1 Kwaliteitsgemeente met goede voorzieningen voor inwoners en recreanten	22
5.2 Kwaliteit van de omgeving	22
5.3 Woningbouw en ecologische projecten	23
5.4 Ondernemende gemeente	25
5.5 De toerist kent geen gemeentegrenzen	26
5.6 Dagattracties en evenementen	27
5.7 Een gevarieerd aanbod (nieuwe) voorzieningen	27
5.8 Gemeente als regisseur	29

Bijlagen

1. Ontwikkelingen arbeidsmarkt
2. Samenstelling projectgroep
3. Met dank aan

Samenvatting toekomstvisie “ De Wolden: actief en betrokken”

Aanleiding en doelstellingen toekomstvisie

In het Collegeprogramma 2002-2006 is opgenomen dat de gemeente De Wolden een toekomstvisie wil ontwikkelen. Deze is bedoeld om keuzes te maken, omdat het vanwege bezuinigingen en uitbreiding van het takenpakket van de gemeente onmogelijk is om alle taken op hoog kwalitatief niveau te blijven uitvoeren. Eind maart 2005 heeft de Raad opdracht verleend om de toekomstvisie in datzelfde jaar op te stellen.

Een projectgroep met gemeenteraadsleden, wethouder R.O., griffier en adjunct-directeur heeft in samenwerking met Bureau Berghuis en bureau Van Toepassing deze visie opgesteld.

De projectgroep heeft het huidige beleid geïnventariseerd en deskundigen, inwoners, belangenverenigingen en maatschappelijke organisaties geraadpleegd. Al deze groeperingen hebben met grote betrokkenheid aan het proces deelgenomen. Niet alleen zijn daardoor uiteenlopende meningen en ideeën in de toekomstvisie verwerkt, maar tevens heeft het proces tot een groter ‘De Wolden-gevoel’ bijgedragen.

Vanuit een sterkte-zwakte-analyse zijn drie toekomstscenario’s opgesteld. Op basis van discussie over de drie scenario’s is de voorliggende toekomstvisie ontwikkeld.

Ambities voor de toekomst

De Wolden is een sterke plattelandsgemeente met een rijke historie, een gevarieerd landschap, goed bereikbaar en centraal gelegen. Er is geringe werkloosheid en de inwoners zijn relatief welvarend. Er zijn veel voorzieningen, er is een sterk verenigingsleven en een grote inzet voor vrijwilligerswerk. De Wolden biedt een aangenaam woonklimaat. Voor de vitaliteit van de gemeente is de kleinschaligheid en daarmee nabijheid en identiteit, cruciaal. Het gemeentebestuur streeft ernaar om deze sterke kanten ook voor de toekomst te behouden en verder te ontwikkelen.

De gemeente is daarbij méér dan een beheersgemeente. De gemeente De Wolden heeft ambities, staat open voor vernieuwing en speelt flexibel en effectief in op nieuwe ontwikkelingen. De gemeente communiceert open met inwoners en er is een sterke binding tussen inwoners en bestuur. De gemeente communiceert eveneens goed met ondernemers, dorpsbelangenverenigingen en scholen/instellingen en andere groepen waarvoor de gemeente een uitvoeringstaak heeft. Er zijn goede structuren ter ondersteuning van de communicatie. De gemeente staat op deze wijze midden in de samenleving en wil ook dit graag zo houden.

De uitgangspunten van de toekomstvisie zijn:

- De Wolden is ook in de toekomst een sterke plattelandsgemeente met een rijke historie, waardevol landschap, variatie in bedrijvigheid en goede voorzieningen

- op het gebied van onderwijs, welzijn, sport en winkels;
- De Wolden profileert zich met bedrijvigheid met het accent op toerisme en uitstekende mogelijkheden om recreatie en zorg te combineren. Hiermee wordt actief ingespeeld op wensen die samenhangen met vergrijzing;
 - De Wolden schept voorwaarden voor verdere ontwikkeling van overwegend kleinschalige bedrijvigheid, mogelijkheden voor startende ondernemers en innovatie in landbouw en natuurbeheer;
 - De Wolden bewaakt en promoot de kwaliteit van het landschap en de woonomgeving, waaronder goed onderhouden wegen en groen;
 - De Wolden stimuleert de landbouw en toeristische bedrijven, maar ook inwoners, mee te werken aan behoud van het waardevolle landschap;
 - De Wolden realiseert betaalbare woningbouw voor starters/ jongeren en jonge gezinnen;
 - De Wolden realiseert woningbouw voor senioren, door zowel nieuwbouw als verbouw en levensloopbestendige woningen;
 - De Wolden schept voorwaarden om voorzieningen in stand te houden door samenwerking van commerciële organisaties en niet-commerciële organisaties;
 - De Wolden investeert in optimale dienstverlening aan inwoners, ondersteuning van (netwerken van) ondernemers, dorpsbelangenorganisaties en dorpshuizen/ontmoetingscentra.

In deze visie wordt de economische structuur versterkt door het toerisme te stimuleren en aan te sluiten bij de sterke kanten van De Wolden: landschap, kleinschaligheid en (veranderende) wensen van de eigen inwoners.

Door innovatieve samenwerking tussen de commerciële dienstverleners (o.a. banken, detailhandel, recreatieve sector) en maatschappelijke organisaties (o.a. dorpshuizen, scholen, zorgaanbieders, woningbouwcorporaties en verenigingen), worden voorzieningen ontwikkeld die toegankelijk zijn voor zowel inwoners als toeristen. Door effectieve samenwerking, ook in het benutten van gebouwen en andere faciliteiten, kan De Wolden ook in 2020 een vitale plattelandsgemeente zijn.

Vervolg

De visie geeft de doelstellingen aan voor het beleid tot 2020. De volgende stap is om de visie uit te werken in concrete beleidspunten, prioriteiten te bepalen en kosten/lasten in beeld te brengen. Vervolgens kunnen de prioriteiten gefaseerd worden uitgevoerd. Bij de uitvoering wordt rekening gehouden met de mogelijkheden per kern.

De projectgroep heeft de raad geadviseerd in te stemmen met deze toekomstvisie en daar uitwerking aan te geven. Op 22 december 2005 is de toekomstvisie behandeld in de raad. De raad heeft de toekomstvisie met in achtneming van het verwerken van de aanvaarde amendementen vastgesteld.

26 januari 2006

1. PROCES ONTWIKKELING TOEKOMSTVISIE

Waarom een toekomstvisie?

De gemeente De Wolden ziet zich, met vele andere gemeenten, genoodzaakt keuzes te maken. Gemeenten worden enerzijds geconfronteerd met bezuinigingen. Anderzijds komen er steeds meer taken op het bord van de gemeente, die voorheen op provinciaal of landelijk niveau werden uitgevoerd. De gemeente De Wolden heeft geconcludeerd dat zij met de huidige organisatie, werkwijze en financiële middelen niet in staat is alle taken op kwalitatief hoog niveau uit te voeren. Zij heeft geconcludeerd dat er inhoudelijke en bestuurlijke keuzes gemaakt moeten worden, waarbij de bestuurlijke keuzes uit de inhoudelijke keuzes zouden kunnen voortvloeien. Zo ontstond de vraag wat de gemeente De Wolden voor gemeente zou willen zijn. Op welke thema's zou de gemeente willen uitblinken, hoe wil De Wolden zich profileren?

In het Collegeprogramma 2002-2006 is aangegeven dat de toekomstvisie in een interactief proces met inwoners, belangenorganisaties, bedrijfsleven en verenigingen dient te worden ontwikkeld. De gemeenteraad heeft in januari 2005 ingestemd met de procesaanpak voor de ontwikkeling van de visie voor De Wolden.

Eind maart 2005 is de raad akkoord gegaan met de opdrachtverlening voor de toekomstvisie en is de samenstelling van de projectgroep vastgesteld.

Het doel is een toekomstvisie waarin de ambities van de gemeente en de hoofdlijnen voor het ruimtelijk, economisch en maatschappelijk beleid en het bestuurlijk profiel zijn aangegeven.

Voor de toekomstvisie zijn eerst verschillende ontwikkelingsvarianten in scenario's uitgewerkt. De scenario's vormden het hulpmiddel om een discussie te voeren over de wenselijkheid van verschillende ontwikkelingen. Als duidelijk is waar men heen wil, kan vervolgens worden nagedacht over het beleid dat nodig is om de gewenste situatie te bereiken en wat voor bestuurlijke en organisatorische wijzigingen daar eventueel voor nodig zijn.

Voor de gemeente De Wolden zijn drie toekomstscenario's geschetst. Op basis van inbreng van deskundigen en discussies met inwoners en vertegenwoordigers van diverse (maatschappelijke) organisaties zijn keuzes gemaakt en is de gekozen toekomstvisie uitgewerkt. De toekomstvisie is op 22 december 2005 in de raad behandeld en met in achtname van de uitkomsten van de amendementen aanvaard.

Methode

Op basis van een inventarisatie van het bestaande beleid, interviews met ambtenaren, raadsleden en het college van de gemeente De Wolden en een discussiebijeenkomst met 80 deskundigen van buiten de gemeente op 11 mei 2005 is een sterke-zwakte analyse gemaakt; sterke en zwakte kanten, bedreigingen en kansen zijn in kaart gebracht. Hieruit werd geconcludeerd dat er grote overeenstemming is over de sterke kanten van de gemeente en de bedreigende ontwikkelingen. Over de kansrijke oplossingsrichtingen waren

de meningen echter sterk verdeeld. Dit werd bevestigd door de antwoorden op de drie vragenlijsten die in De Wolder Courant en op de website van de gemeente De Wolden waren gepubliceerd en de eerste publieksbijeenkomst op 7 juli 2005 in dorps huis De Buddingehof in Ruinerwold. De belangstelling was groot. Op de vragenlijsten zijn ruim 100 reacties gekomen en bij de publieksbijeenkomst waren ongeveer 145 deelnemers.

Op 14 juli is een presentatie gehouden voor de raad om de gehele raad te informeren over het verloop van het proces en de stand van zaken weer te geven. Eind augustus heeft deze presentatie plaatsgevonden voor afdelingshoofden en beleidsmedewerkers van de gemeente.

In juli en augustus zijn bijdragen ingestuurd door het ondernemersplatform, het Toeristisch Platform, het Netwerk Natuur en Educatie en de Kamer van Koophandel Meppel. Deze bijdragen zijn betrokken bij het opstellen van toekomstscenario's. Op basis van de verschillende oplossingsrichtingen die zijn geopperd in de deskundigenbijeenkomst en de eerste publieksbijeenkomst, aangevuld met kansrijke voorbeelden elders uit het land, zijn drie scenario's geschetst.

Op de open dag (5.000 belangstellenden) van de gemeente op 1 oktober werd ruim aandacht besteed aan de toekomst van de Wolden. Jeugddebatevenementen voor kinderen sloten aan bij onderwerpen die genoemd zijn in toekomstscenario's. De drie scenario's zijn ook uitgebreid verspreid.

Na de inbreng middels een vierde vragenlijst en de tweede publieksbijeenkomst in oktober is de voorliggende toekomstvisie ontwikkeld. Hierin zijn de elementen van de drie scenario's gecombineerd die volgens de projectgroep kunnen rekenen op draagvlak en recht doet aan een grote deel van de ingebrachte wensen en oplossingsrichtingen. Ook de tweede publieksbijeenkomst had een grote opkomst. Ruim 120 personen, waaronder vertegenwoordigers van vele verenigingen, bedrijven en maatschappelijke organisaties, namen deel aan de levendige discussie. De vierde vragenlijst is in het totaal door 78 personen ingevuld.

Het principe van de gehanteerde, wetenschappelijk verantwoorde, methode is dat breed verzamelde informatie in enkele rondes wordt getoetst aan opvattingen van diverse deskundigen en belanghebbenden. Bij de vragenlijsten en de publieksbijeenkomsten wordt steeds getoetst of oplossingsrichtingen reëel zijn en of er nog andere mogelijkheden zijn. Daardoor zijn de toekomstverkenningen, inclusief haalbaarheid en wenselijkheid, zo goed mogelijk onderbouwd en méér dan een momentopname van een willekeurige verzameling meningen. Doordat betrokkenen in de verschillende rondes kennis nemen van de inbreng van anderen, wordt elke keer meer overeenkomst bereikt over de keuzemogelijkheden.

2. HUIDIGE SITUATIE

Op basis van beleids- en onderzoeksnota's, interviews met ambtenaren, raadsleden en het college van B&W is een eerste situatieschets gemaakt. Daarbij zijn actuele dilemma's en verwachte ontwikkelingen in kaart gebracht.

2.1 Landbouw en plattelandontwikkeling¹

Het rapport 'Landbouw en platteland in De Wolden' geeft een overzicht van de actuele situatie:

- De agrarische bedrijvigheid neemt af door vergrijzing en sombere opvattingen over de mogelijke continuïteit.
- Prijzen van agrarische producten vormen een belemmering voor de bedrijfsontwikkeling.
- Agrarisch grondbeheer komt in gevaar door bedrijfsbeëindigingen.
- Er komen veel agrarische bedrijfsgebouwen vrij.
- Er is belangstelling voor nieuwe vormen van verbrede landbouw, vooral voor natuur- en landschapsbeheer. Voor het voortbestaan van de bedrijven zijn aanvullende inkomsten nodig van buiten het bedrijf of uit verdere verbreding. Voor verdere verbreding in de vorm van niet-agrarische bedrijvigheid is extra planologische ruimte nodig. Die is er nu niet en dat wordt als knelpunt ervaren.
- Ook voor nieuwe bedrijvigheid in voormalige boerderijen worden planologische kaders als belemmerend beschouwd.

Een sterke kant van De Wolden is de agrarische bedrijvigheid. Dit levert directe en indirecte werkgelegenheid op, is bepalend voor het aantrekkelijke landschap en maakt daarmee de gemeente aantrekkelijk voor wonen en toerisme.

De belangrijkste bedreiging is de afname van agrarische bedrijvigheid. Een illustratie van ontwikkelingen in de landbouw treft u in bijlage 1. Hoewel er initiatieven zijn waardoor nieuwe werkgelegenheid ontstaat, nieuwe bestemmingen worden gevonden voor boerderijen en nieuwe vormen van natuur- en landschapsbeheer, is de vrees dat het niet genoeg zal zijn om het verlies aan werkgelegenheid te compenseren en het landschap in stand te houden.

¹ Beleids- en onderzoeksnota's:

- Bestemmingsplan buitengebied (2004)
- Landbouw en platteland in De Wolden. Wageningen Universiteit, 2004
- De welstandsnota (2004)
- Nota Blijvend Bos (2004)
- Uitvoeringsprogramma Samen over de Reest (2003)
- Landschapsbeleidsplan

Gepleit wordt voor onder andere verruiming van planologische kaders en stimulering van gebiedsgerichte samenwerking om nieuwe initiatieven te bevorderen.

Dit brengt het risico mee dat het landschap minder aantrekkelijk wordt door het ontstaan van niet-agrarische bedrijvigheid of schaalvergroting. Bovendien zal nieuwe bedrijvigheid ook detailhandel omvatten, die concurrerend kan zijn voor de detailhandel in de dorpen. Dit is volgens het rapport over de detailhandel evenmin een gewenste ontwikkeling.

2.2 Toerisme en bedrijvigheid²

Recreatie en toerisme vormen een belangrijke inkomstenbron voor De Wolden. Ruim 12 % van de werkgelegenheid bestaat uit banen in de toeristische sector. Evenals in de omringende gemeenten is het waardevolle en gevarieerde landschap en de kleinschaligheid aantrekkelijk voor met name korte verblijven. De Wolden is een echte fiets- en wandelgemeente. Er zijn geen grootschalige attracties, wel veel kleine.

Vergeleken bij andere Drentse gemeenten blijft de ontwikkeling van het toerisme wat achter. Er zijn tal van ideeën voor verbetering, deels ook al in gang gezet. Deze verbeteringen hebben vooral betrekking op het aantrekkelijker maken van de omgeving, bijv. dorpskernen en fietspaden, kwaliteitsverbetering van verblijfsaccommodaties, het bevorderen van samenwerking voor nieuwe attracties en arrangementen en imagoverbetering.

Vragen hierbij zijn of het niet teveel van hetzelfde wordt en of voldoende wordt ingespeeld op kansen in de zich ontwikkelende markt.

Andere bedrijvigheid is vooral te vinden in de agrarische sector en verbrede landbouw/platteland vernieuwing (zie ook paragraaf 1), de detailhandel en zakelijke- en overige dienstverlening. De horecasector is vergeleken bij de andere Drentse gemeenten vrij klein.

Voor de bedrijvigheid heeft de De Wolden o.a. als pré goed bereikbaar te zijn.

De detailhandel heeft te maken met een markt van schaalvergroting. Winkelcentra in Meppel en Hoogeveen vormen in dat opzicht een bedreiging. Om de kansen voor de detailhandel in De Wolden te optimaliseren wordt in het detailhandelonderzoek (Droogh e.a) voorgesteld om (nieuwe) detailhandel in enkele grotere kernen te concentreren.

² Beleids- en onderzoeksnota's:

- Beleidsplan recreatie en toerisme (2002)
- Fietspadenplan gemeente De Wolden (2002)
- Economisch beleidsplan De Wolden (2002)
- De Wolden ruimtelijk-economische visie detailhandel. Droogh, Trommelen en Broekhuizen BV, 2003

Om de dorpskernen ook voor gasten aantrekkelijker te maken wordt in het rapport geadviseerd de inrichting te wijzigen, zoals verplaatsen van een supermarkt in Zuidwolde, stimuleren van horeca op bepaalde plaatsen, meer parkeergelegenheid etc.

Bij het bevorderen van bedrijvigheid is een belangrijke vraag of er mogelijkheden voor (nieuwe)bedrijventerreinen zijn.

Bij uitbreiding of vestiging van zowel detailhandel als bedrijven in de toeristische sector en overige bedrijvigheid in het buitengebied, is het de vraag in hoeverre er mogelijkheden zijn voor vestiging van grootschaliger bedrijven, zonder het unieke karakter van de streek aan te tasten.

2.3 Beheer wegen en groen³

Het onderhoud en het beheer is vastgelegd in diverse beheers- en beleidsplannen.

Via een planmatige aanpak wordt gewerkt aan het beheer van o.a. bermen, groen, wegen en openbare verlichting en riolering. Een deel van deze werkzaamheden wordt door de eigen buitendienst uitgevoerd, een deel wordt uitbesteed. De afdeling Openbare Werken is bezig om de onderhouds- en beheersprogramma's aan te passen en te vernieuwen zodat deze functioneel zijn voor de toekomst.

Enige tijd geleden is de gemeente gestart met kern- en buurtgericht werken. De bedoeling hiervan is klachten over het onderhoud van het openbaar gebied snel(-ler) te verhelpen. De gemeente heeft hiervoor twee rayons ingesteld, noord en zuid, gescheiden door de A28, met ieder een vast aanspreekpunt voor de inwoners. Daarnaast heeft de gemeente afspraken gemaakt met alle verenigingen van dorpsbelangen. Ook elke dorpsvereniging heeft nu een vaste contactpersoon voor de gemeente.

De gemeente wil met het kern- en buurtgericht werken de communicatie met de inwoners verbeteren. Het motto hierbij is "Gericht op de burger, de klant ten dienste en de koning als voorbeeld".

Voor het milieubeleidsplan gaat de gemeente uit van de uitvoering van wettelijke taken. Voor overleg met de inwoners is een kerngroep natuur en milieu ingesteld, waarin vertegenwoordigers van verschillende maatschappelijke organisaties zitten.

Door bezuinigingen is het onderhoud en beheer van wegen, fiets- en voetpaden en ruiterroutes de afgelopen jaren verminderd.

³ Beleids- en onderzoeksnota's:

- Beheersplan openbare verlichting
- Beheersplan bruggen en kunstwerken
- Beleidsplan verkeer en vervoer
- Bermen beheersplan
- Gemeentelijk rioleringsplan
- Milieubeleidsplan 2004 – 2008
- Bomenverordening (2001)
- Boswet

Door de gemeentelijke herindeling in 1998 is de afstand van de dorpen naar het gemeentehuis toegenomen. Ook woont een groter deel van de gemeenteambtenaren en buitendienst niet (meer) in, maar buiten de gemeente. Sommigen vinden het jammer dat er op het gemeentehuis minder kennis is over lokale onderhoudssituaties.

Voor de gemeente De Wolden is uitstekend onderhoud en beheer van groot belang. Het is van grote betekenis voor het aanzicht, het woongenot en de veiligheid. De belangrijkste bedreiging is dat de gemeente onvoldoende financiële middelen heeft om het beheer en onderhoud op een aanvaardbaar niveau te houden. Hiermee dreigt het basiskapitaal van de gemeente in het gedrang te komen.

Met het kernenbeleid en ook met andere zaken, zoals de gemeentewinkel, streeft de gemeente naar structureel overleg met de bevolking. Het nieuwe beleid is er op gericht om de stem van de dorpsgemeenschappen en de inwoners zo goed mogelijk te horen.

2.4 Woningbouw en volkshuisvesting⁴

Uit het rapport “Woonvisie De Wolden” (september 2004):

- De gemeente De Wolden telt bijna 24.0000 inwoners. Hiervan woont ongeveer 60% in de hoofddorpen, bijna 30% in het buitengebied en ruim 10% in een kleine kern.
- Bijna 80% van de woningen is koopwoning, 20% is huurwoning.
- Sinds 2000 neemt het aantal jongeren van 15-29 jaar af en daalt ook de vestiging van gezinnen met kinderen en “jonge ouderen” (55 tot 70 jaar). In 2002 is er voor het eerst in jaren een vertrekoverschot. Dit komt vooral doordat er te weinig woningen, nl. minder dan 50 per jaar, worden gebouwd.
- Er treedt een verdringingsproces op: vooral (oudere) huishoudens vertrekken naar de (hoofd-)kernen. In hun woningen, veelal boerderijen, in het buitengebied, gaan veel inwoners van buiten de gemeente wonen.
- In kwalitatieve zin is er vooral een tekort aan huurwoningen voor senioren en aan gezinskoopwoningen.
- Met name voor starters en middeninkomensgroepen blijkt het problematisch (= te duur) om woningen te kopen.
- De vraag naar woningen is het grootst in Zuidwolde en Koekange.
- De gemeenteraad heeft op 9 december 2004 als uitgangspunt voor beleid vastgesteld dat er tussen 2004 - 2009 een jaarlijkse uitbreiding van 110 woningen wordt gerealiseerd.

⁴ Beleids- en onderzoeksnota's:

- Woonvisie De Wolden (2004)
- Nota grondbeleid (2004)
- Beleid permanente bewoning recreatiewoningen

- De raad wil hierbij in elke kern (hoofd- en kleine kern) blijven bouwen, maar niet tegen elke prijs.
- Door de vergrijzing neemt het aantal ouderen en de behoefte aan levensloopbestendige woningen toe. Voor ouderen geldt steeds vaker dat de locatie en de kwaliteit van de woningen doorslaggevend zijn. Of het huis een koop- of een huurwoning is, vindt men minder belangrijk.
- Door de vergrijzing neemt vooral het aantal hoogbejaarden (80+) toe. Onder hen veel vrouwen die (nu) alleen wonen.
- De raad hecht veel belang aan de bouw van seniorenwoningen.
- Verondersteld wordt dat er met de bouw van moderne seniorenwoningen doorstromingsmogelijkheden komen voor anderen.
- Gelet op de toenemende behoefte aan zorg en de trend naar extramuralisering streeft de gemeente naar multifunctionele woonclusters, waarbij wonen, zorg en welzijn worden geïntegreerd.

De gemeente De Wolden is een plattelandsgemeente waar het goed wonen is. Met haar rijke historie, zeer gevarieerde landschap (o.a. Reestdal en Ruiner Aa) en goede bereikbaarheid is de animo om in deze gemeente te wonen groot.

Door de vergrijzing en sombere vooruitzichten voor de melkveehouderijen is de animo om de boerderij over te nemen aanzienlijk kleiner dan vroeger. Steeds meer agrarische bedrijven worden beëindigd omdat er geen opvolger is. Met name het buitengebied krijgt steeds meer een woonfunctie in plaats van een woon-werkfunctie. In de weilanden lopen steeds meer paarden en steeds minder koeien.

De belangrijkste bedreiging is dat jongeren en jonge gezinnen die al in De Wolden wonen het nakijken hebben. Zij kunnen financieel niet op tegen de welvarende forensen die de leegkomende boerderijen kopen. Er zijn te weinig betaalbare eengezinswoningen en te weinig betaalbare woningen voor één – en tweepersoonshuishoudens.

De jonge gezinnen vertrekken naar andere gemeenten, waardoor de vergrijzing nog sterker wordt én de mogelijkheden voor informele zorg voor ouderen en “noaberschap” afnemen.

De gemeente heeft besloten prioriteit toe te kennen aan woningbouw voor senioren, ofschoon de raad ook woningbouw voor jongeren en voor jonge gezinnen belangrijk vindt. Achterliggende gedachte bij bouw voor senioren is dat hierdoor ook doorstroming wordt bevorderd, waardoor indirect ook andere woningzoekenden worden geholpen. Het is echter de vraag of dit proces niet (te) lang duurt.

De raad wil tevens dat er meer huurwoningen komen. De verhouding koop-huurwoningen (80% - 20%) is niet evenwichtig. Ofschoon het in plattelandsgemeenten gebruikelijk is dat het percentage koopwoningen aanzienlijk hoger is dan het percentage huurwoningen, is het huidige bestand aan huurwoningen (te) laag.

De vraag is hoeveel invloed de gemeente daadwerkelijk kan uitoefenen op het aanbod van huurwoningen.

De gemeente streeft tevens naar multifunctionele woonclusters, waarbij wonen, zorg en welzijn worden geïntegreerd. De financiële positie van de gemeente is echter moeizaam, waardoor ook hierbij de vraag kan worden gesteld of de gewenste ontwikkelingen wel zo snel kunnen worden gerealiseerd als nodig is.

2.5 Welzijn, onderwijs, sport en vergrijzing⁵

De Wolden is sterk door de samenstelling van de bevolking (gevarieerd, weinig tegenstelling, weinig uitkeringsgerechtigden), de overzichtelijkheid (kleinschaligheid) en de sociale cohesie. Er bestaat echter nog geen sterk ‘De Wolden-gevoel’; de verschillende kernen zijn op zichzelf gericht.

Op het gebied van onderwijs is het behoud van basisscholen een belangrijk onderwerp voor de toekomst. Hoe om te gaan met de kleinere basisscholen in de diverse kernen, is een dringende vraag.

Op het gebied van jeugdbeleid heeft de gemeenteraad onlangs een nieuwe nota vastgesteld waarin duidelijke voorstellen staan voor toekomstig beleid.

Er zijn al veel voorzieningen verdwenen, vooral in de kleine dorpen. Denk aan winkels, postkantoren, banken, consultatiebureaus. Daarnaast is er ook heel veel nog wél, het is beslist niet allemaal “kommer en kwel”. De gemeente heeft veel sportaccommodaties en welzijnsvoorzieningen. Er zijn veel sportvelden, buurt- en dorpshuizen, bibliotheken, bibliobussen en meerdere openlucht zwembaden. Deze hoeveelheid voorzieningen is kenmerkend voor de vitaliteit van het dorps- en verenigingsleven én een belangrijke reden waarom mensen graag in deze gemeente wonen.

De financiële positie van de gemeente De Wolden, is net als bij vele andere gemeenten, niet rooskleurig. De gemeente heeft steeds minder geld om voorzieningen in stand te houden. Dat maakt dat sommige voorzieningen onder druk staan of al onder de maat zijn. Het onderhoud van sportaccommodaties is duur evenals de subsidiëring van welzijnsvoorzieningen. Nieuwe wetgeving op het gebied van veiligheid, sociale hygiëne en arbeidsomstandigheden vereist enorme investeringen.

⁵ Beleids- en onderzoeksnota's:

- Nota jeugdbeleid (2005)
- Nota directiestructuur openbaar onderwijs
- Huisvestingsprogramma onderwijs
- Speelruimtebeleidsplan
- Algemene subsidieverordening
- Beleidsregels inzake subsidiëring sportverenigingen
- Sportbeheersplan
- Zwembadenplan

Nabijheid van voorzieningen in eigen buurt of dorp dient te worden afgewogen tegen kwaliteit en multifunctioneel gebruik van voorzieningen.

Een groot aantal inwoners is zeer gehecht aan de huidige voorzieningen in de directe woonomgeving. De gezondheid van mensen, gehechtheid aan het eigen vertrouwde sportveld met de eigen kantine of het gezellige dorps huis, een bibliotheek in de buurt, zijn van grote betekenis voor de mate waarin mensen zich betrokken voelen en zich welbevinden. Kwetsbare groepen⁶ hebben over het algemeen behoefte aan voorzieningen op loop- of fietsafstand.

Een deel van de inwoners heeft behoefte aan goede, betere of andere voorzieningen. Wensen en behoeften veranderen. Te denken is aan de behoefte aan nieuwe voorzieningen op het gebied van zorg, kinderopvang, buitenschoolse activiteiten, een overdekt zwembad en nieuwe bewegings- en sportmogelijkheden. En aan andere cursussen en een ander type onderwijs dan momenteel in de gemeente wordt geboden.

Aangezien de gemeente te maken heeft met een gevarieerde bevolking, verschillen de wensen en behoeften van de inwoners.

Veranderingen met betrekking tot deelname aan de arbeidsmarkt, individualisering, familie en burenschap in de buurt (“naoberschap”) zijn van invloed op de behoefte aan zorg en kwaliteit van voorzieningen.

Vergrijzing is één van de andere belangrijke ontwikkelingen waarop gereageerd moet worden. Hierbij gaat het om twee categorieën ouderen die in aantal toenemen: de komst van relatief welvarende, fitte vijftigers die in De Wolden uiteindelijk oud worden én de vergrijzing van de inwoners die al van oudsher in de kernen en in het buitengebied wonen.

Met de invoering van de WMO krijgt de gemeente nieuwe taken op het gebied van zorg en welzijn. De gemeente zal o.a. de huishoudelijke verzorging moeten leveren of uitbesteden, ondersteuning van vrijwillige thuiszorg en mantelzorg op zich moeten nemen en informatie en advies op het gebied van zorg en welzijn goed moeten organiseren, middels bijvoorbeeld een zorgloket. Gemeenten moeten in overleg met inwoners en betrokkenen een eigen, samenhangend WMO-beleid vaststellen. Hierbij is samenwerking en afstemming tussen partijen op het gebied van wonen, zorg en welzijn van groot belang.

⁶ Bij kwetsbare inwoners denken wij aan een deel van de groep ouderen (met name 80-plussers), dat zichzelf niet (meer) zelfstandig kan redden, mensen met een uitkering of een laag inkomen, mensen met verstandelijke of psychische beperkingen, mensen die zich eenzaam voelen, mensen zonder betaald werk, jongeren zonder schooldiploma's of jongeren die dreigen uit te vallen uit het onderwijs.

2.6 Bestuurlijke en ambtelijke organisatie⁷

Er is goed contact tussen gemeente en inwoners, verenigingen en ondernemers. Er is een prettige werksfeer op het gemeentehuis, wat de dienstverlening ten goede komt. De klanttevredenheid kan echter beter. Ook speelt de vraag hoe de afstand tot de inwoner verder kan worden verkleind.

De gemeente heeft hiervoor initiatieven genomen, zoals de opzet van de gemeentewinkel, kern- en buurtgericht werken (zie paragraaf 2.3) en Gast aan tafel bij de raad. Er wordt geïnvesteerd in overlegstructuren.

De financiële situatie van de gemeente is moeilijk. Een belangrijke vraag voor de toekomst is daarmee hoe de gemeente financieel gezond kan worden en blijven.

Een ander belangrijk vraagstuk voor de toekomst betreft automatisering en digitalisering van dienstverlening. Samen met andere gemeenten probeert De Wolden hier op in te spelen. De kosten hiervan zijn echter zeer hoog.

Gezien de toename van het aantal taken is meer samenwerking met andere gemeenten en maatschappelijke organisaties en netwerken van inwoners en instituties van groot belang. Niet alle taken kunnen meer door de eigen ambtenaren worden uitgevoerd. De oplossingen dienen te worden gevonden in samenwerking en taakverdeling tussen gemeenten en in het reserveren van budgetten om specifieke deskundigheid in te kunnen huren.

De gemeente kan en moet niet alles zelf willen uitvoeren, maar zal steeds meer een regisseur worden, die stuurt en beslist.

⁷ Beleids- en onderzoeksnota's:

- Het dienstverleningsconcept (1 loket)
- Plan van aanpak n.a.v. klanttevredenheidsonderzoek (2005)
- Beleid kern- en buurtgericht werken
- Meerjarenraming 2005-2008
- Inspraakverordening
- Klachtenregeling

3. STERKTE-ZWAKTE ANALYSE

Op basis van informatie uit de nota's, interviews en deskundigenbijeenkomst kon de beschrijving van de huidige situatie worden aangevuld en is de volgende sterkte-zwakte analyse opgesteld.

Ontwikkelingen	Kansen
Landbouw en plattelandsontwikkeling	Landbouw en plattelandsontwikkeling
<ul style="list-style-type: none"> - Afname agrarische bedrijvigheid en schaalvergroting, waardoor werkgelegenheid afneemt en landschapsbeheer verandert 	<ul style="list-style-type: none"> - Bedrijven ruimte geven voor ontwikkeling door een deel van het gebied voor agrarische bedrijven te bestemmen en een ander deel voor natuur en wonen - Een grondcoördinator aanstellen - Innovatie in de agrarische sector en bij (andere) plattelandsondernemers stimuleren. - Deelnemen aan “Ondernemersprogramma” van de provincie - Gelden voor landschapsontwikkeling/-beheer werven; plannen bij provincie indienen - Kleinschalig bouwen op de plaats van verlaten boerderijen of rond boerderijen, jongerenhuisvesting in voormalige boerderijen realiseren - Detailhandel in vrijkomende boerderijen laten afhangen van uitstraling naar buiten, omvang en aantal vervoersbewegingen
Beheer wegen en groen	Beheer wegen en groen
<ul style="list-style-type: none"> - Gemeente wil inwoners meer betrekken bij inrichting en beheer van openbare gebied (denken over beheer verandert van sturend naar kaderstellend) - Kern- en buurtgericht werken is in gang Gezet 	<ul style="list-style-type: none"> - Mening van inwoners peilen - Openbaar gebied inventariseren en uniform kader stellen - Inwoners krijgen inspraak binnen aangegeven kaders - Openbare ruimte als totaalbeeld bekijken en koepelvisie ontwikkelen - Herkenbaarheid geven aan gemeente en kernen - Uniformiteit creëren door bijvoorbeeld een normenboek te maken - Meer samenwerken met bedrijfsleven

Ontwikkelingen	Kansen
<p>Woningbouw</p> <ul style="list-style-type: none"> - Meer vraag dan aanbod van woningen - Te weinig goedkopere woningen voor starters - Vergrijzing 	<p>Woningbouw</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inbreiding - Aanmerkelijke uitbreiding van één kleine kern - Strategische grondaankopen doen - In overleg met zorg- en welzijnsorganisaties, gemeente en provincie een goede mix van woningen en voorzieningen realiseren voor verschillende doelgroepen, zoals ouderen, gezinnen, flexwerkers - Particulier initiatief in buitengebieden voor zorgboerderijen en familiehuizen steunen door goede voorwaarden te scheppen - Realiseren van levensloopbestendige woningen - Flexibilisering bouwproces - Nieuwe producten in combinatie van koop en huur of verkoop met uitgestelde betaling ontwikkelen
<p>Toerisme en bedrijvigheid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vergrijzing, meer nieuwe Nederlanders, meer geld te besteden, gezinnen hebben minder tijd - Concurrentie met buitenland - Gezondheid, natuur en wellness worden belangrijker - Agrarische uitstraling neemt af door bedrijfsbeëindigingen 	<p>Toerisme en bedrijvigheid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het landschap een groene uitstraling geven - Meer grotere bedrijven trekken die in beleid van groene uitstraling passen of juist meer de kleinschalige bedrijven trekken die meer deel uitmaken van het landschap - De Wolden promoten door mee te liften op campagnes voor Drenthe en Dwingelderveld - Betere aansluiting op Dwingelderveld realiseren - Reestdal - Dorpen promoten met een eigen 'smoel' - Bestaande evenementen uitbreiden en nieuwe toevoegen - Gebiedsgebonden detailhandel in buitengebied toestaan - Horeca stimuleren in bepaalde gebieden - Inspelen op waarde van begrippen als wellness, gezondheid en natuur

Ontwikkelingen	Kansen
	<ul style="list-style-type: none"> - Appartementenverhuur voor ouderen met mogelijkheid tot inkoop van zorg
<p>Welzijn, onderwijs, sport - gezondheid en vergrijzing</p>	<p>Welzijn, onderwijs, sport - gezondheid en vergrijzing</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Nieuwe wetgeving (WMO, ARBO, veiligheid, kinderopvang, educatie, jeugdzorg) - Extra taken voor gemeenten m.b.t. onderwijs, welzijn en zorg - Veranderingen in eisen die worden gesteld aan voorzieningen en beperkt budget waardoor er keuzes moeten worden gemaakt - Toename vitale en kapitaalkrachtige ouderen - Vergrijzing en wegtrekken jongeren - Verschillende groepen ouderen gaan verschillen in hun wensen voor voorzieningen - Meer kinderen met leer- en opvoedingsproblemen op de scholen - Meer diversiteit in inwoners en in dorpen 	<ul style="list-style-type: none"> - Voorzieningen meer organiseren naar leefkern - Inwoners zelf keuzes voor voorzieningen laten maken en evt. ook financiële verantwoordelijkheid geven door budgetten aan kernen toe te kennen - Ontmoetingsgelegenheden in stand houden - Vitale en kapitaalkrachtigere ouderen betrekken bij voorzieningen en informele zorg - Langere termijn visie op steunpunten ontwikkelen - Respijtzorg bieden - Jongeren aanleiding geven terug te keren - Kwalitatief goed onderwijs en opvoedingsondersteuning bieden
<p>Bestuur</p>	<p>Bestuur</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Toename regels, bestuurlijke complexiteit door dualisme, toename taken - Te weinig betrokkenheid, waardering en tevredenheid van inwoners met gemeente 	<ul style="list-style-type: none"> - Keuzes maken, o.a. op basis van toekomstvisie - Samenwerking binnen regio verder vorm geven - Uitbesteden werkzaamheden, o.a. aan inwoners - Ingezette beleid voor verkleinen afstand tot inwoners voortzetten - Digitaliseren werkprocessen - Communiceren werkprocessen en keuzes - Werken aan cultuur waarin men trots is op de gemeente - Benutten sociale cohesie in kernen

4. VAN DRIE SCENARIO'S NAAR ÉÉN VISIE

4.1 Ontwikkeling toekomstscenario's

Uit de sterke-zwakke analyse komt het volgende beeld van De Wolden naar voren. De Wolden is een sterke plattelandsgemeente met een rijke historie, een gevarieerd landschap, goed bereikbaar en centraal gelegen. Er is geringe werkloosheid en de inwoners zijn relatief welvarend. Er zijn veel voorzieningen, er is een sterk verenigingsleven en een grote inzet voor vrijwilligerswerk. De Wolden biedt een aangenaam woonklimaat. Voor de vitaliteit van de gemeente is de kleinschaligheid en daarmee de nabijheid en identiteit, cruciaal.

Het gemeentebestuur wil dat de gemeente De Wolden méér is dan een beheersgemeente. Het is een gemeente die wat wil, openstaat voor vernieuwing en effectief en flexibel inspeelt op nieuwe ontwikkelingen.

De gemeente communiceert open met inwoners en er is een sterke binding tussen inwoners en bestuur. De gemeente communiceert eveneens goed met ondernemers, dorpsbelangenverenigingen en scholen/instellingen en andere groepen waarvoor de gemeente een uitvoeringstaak heeft. Er zijn goede structuren ter ondersteuning van de communicatie. De gemeente staat op deze wijze midden in de samenleving en wil dit graag zo houden.

De scenario's proberen een antwoord te geven op de volgende ontwikkelingen:

- afname agrarische werkgelegenheid
- minder florissante resultaten van het toerisme
- lokale bedrijvigheid (waaronder de detailhandel) komt steeds meer in de knel
- bedreiging van landschappelijke kwaliteit
- behoud van alle voorzieningen is onbetaalbaar
- tekort aan goedkopere (huur)woningen
- veranderende wensen en behoeften inwoners

Op basis van de verschillende oplossingsrichtingen zijn drie scenario's ontwikkeld. De kern van het eerste scenario is het stimuleren van bedrijvigheid, waaronder grootschaliger landbouw. De werkgelegenheid en de bouw van goedkopere starters- en huurwoningen maken De Wolden weer aantrekkelijker voor gezinnen. Om voorzieningen in stand te houden wordt een beroep gedaan op betrokkenheid en inzet van bewoners.

In het tweede scenario staat de ontwikkeling van landschap en toerisme voorop. Voorzieningen worden in stand gehouden door samenwerking tussen commerciële, vooral recreatieve en andere dienstverlenende bedrijven, en niet-commerciële organisaties. Voorzieningen worden zowel door inwoners als toeristen benut.

In het derde scenario staat het prettig en veilig wonen centraal. Met diversiteit in woonvormen en voorzieningen wordt ingespeeld op veranderende wensen. Kwaliteit van voorzieningen gaat boven kwantiteit. De voorzieningen worden gerealiseerd in

samenwerking tussen commerciële en niet-commerciële dienstverleners. Volgens dit scenario is de werkgelegenheid vooral te vinden in de dienstensector, toerisme, bouw en aanverwante meer kleinschalige bedrijfsactiviteiten.

4.2 Ontwikkeling toekomstvisie

Op basis van de reacties van inwoners en organisaties op de drie scenario's is geconcludeerd dat met een combinatie van elementen uit de drie scenario's een nieuwe samenhangende visie geformuleerd kan worden die recht doet aan de uiteenlopende wensen en oplossingsrichtingen.

Aanvullende gegevens omtrent ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en bevolkingsopbouw zijn vervolgens gebruikt om de keuzes te ondersteunen.

Arbeidsmarktgegevens

De landbouw is nu nog de grootste sector in De Wolden (zie ook de tabellen in bijlage 1). Zoals gezegd neemt de werkgelegenheid in deze sector af. Als plattelandsgemeente kenmerkt De Wolden zich naast landbouw vooral door de grote variatie in bedrijvigheid, met name midden- en kleinbedrijf. De gemeente wil zich ook in de toekomst sterk maken om deze gevarieerde, kleinschalige bedrijvigheid te blijven stimuleren en faciliteren.

Industrie en transport zijn in De Wolden kleine sectoren. De ontwikkelingsmogelijkheden voor met name industrie in De Wolden zijn minder kansrijk dan in meer stedelijke gebieden.

De toeristische sector en horeca is in De Wolden kleiner dan elders in Drenthe (zie bijlage 1) Daar liggen echter nog vele kansen. Zoals vaker is benadrukt, is het van belang dat niet 'meer van hetzelfde' aangeboden wordt.

Landelijk gezien, maar ook in De Wolden, liggen de kansen voor werkgelegenheid daarnaast in de dienstensector⁸. Vanwege de vergrijzing zal met name ingespeeld moeten worden op (nieuwe) wensen van de zestigplussers. Andere relevante ontwikkelingen zijn de toename van thuiswerken (nu al werkt 11% van de werkenden regelmatig thuis), verdere toename van werkende vrouwen en toename van één-persoonshuishoudens⁹. De dienstensector kan ook op deze ontwikkelingen inspelen. Nieuwbouw brengt behalve werkgelegenheid in de bouw ook extra werkgelegenheid in de dienstensector en detailhandel met zich mee.

Door de mogelijkheden voor toerisme en dienstverlening sterk te promoten zullen andere bedrijven, de voorzieningen en het verenigingsleven binnen de gemeente eveneens een extra impuls krijgen.

⁸ In het zicht van de toekomst: Sociaal en Cultureel Rapport 2004, SCP

⁹ In het zicht van de toekomst: Sociaal en Cultureel Rapport 2004, SCP

Bevolkingsontwikkeling

Uit berekeningen van de Provincie Drenthe blijkt dat de bevolking van De Wolden bij gelijkblijvend beleid waarschijnlijk nauwelijks groeit. Het aantal jonge gezinnen zal iets afnemen en het aantal zestigplussers iets toenemen. Om de relatief sterke vergrijzing van De Wolden af te zwakken is het noodzakelijk dat jonge gezinnen zich kunnen vestigen in de gemeente. Voorwaarde hiervoor is de beschikbaarheid van meer goedkopere woningen.

Vergrijzing is de belangrijkste ontwikkeling waar in de komende tijd rekening mee moet worden gehouden. Woningen en voorzieningen zullen hierop moeten worden afgestemd.

Woningbouw

Landelijk gezien zal in 2020 39% van de huishoudens uit één persoon bestaan (nu 34%). Voor een deel hangt dat samen met de vergrijzing.

Een kwart van de huishoudens bestaat (landelijk) in 2020 uit paren met kinderen, terwijl dat nu 30% is¹⁰.

Omgerekend naar De Wolden betekent dat, bij ongeveer 10.000 huishoudens nu, dat per jaar alleen al om deze 'gezinsverdunding' binnen de eigen gemeente op te vangen ongeveer 60 tot 70 woningen moeten worden bijgebouwd. Een groot aantal woningen zal geschikt moeten zijn, of worden aangepast, voor éénpersoonshuishoudens, waaronder veel ouderen. Om meer gezinnen te trekken zal aanzienlijk meer gebouwd moeten worden dan de aangegeven 60 tot 70 woningen per jaar.

De gemeente heeft in de Woonvisie (2004) al geconcludeerd dat er een tekort aan huurwoningen voor senioren en aan goedkopere gezinswoningen is. De gemeenteraad heeft vastgesteld dat er tussen 2004 - 2009 een jaarlijkse uitbreiding van 110 woningen moet worden gerealiseerd. De prioriteit is gelegd bij de bouw van seniorenwoningen. Verondersteld wordt dat er met de bouw van moderne seniorenwoningen doorstromingsmogelijkheden komen voor anderen. Aangezien de vraag naar betaalbare woningen voor jongeren en jonge gezinnen de afgelopen jaren is toegenomen, is de verwachting dat de doorstroming onvoldoende is om de toegenomen vraag op te kunnen vangen. Het is gewenst dat er ook meer gebouwd en verbouwd wordt voor jongeren en gezinnen.

¹⁰ In het zicht van de toekomst: Sociaal en Cultureel Rapport 2004, SCP

Conclusies voor de toekomstvisie

De projectgroep heeft geconcludeerd dat een combinatie van elementen uit de drie scenario's het beste aansluit bij wat als wenselijk en haalbaar wordt gezien.

De uitgangspunten van de toekomstvisie zijn:

- De Wolden is ook in de toekomst een sterke plattelandsgemeente met een rijke historie, waardevol landschap, variatie in bedrijvigheid en goede voorzieningen op het gebied van onderwijs, welzijn, sport en winkels;
- De Wolden profileert zich met bedrijvigheid met het accent op toerisme en uitstekende mogelijkheden om recreatie en zorg te combineren. Hiermee wordt actief ingespeeld op wensen die samenhangen met vergrijzing;
- De Wolden schept voorwaarden voor verdere ontwikkeling van overwegend kleinschalige bedrijvigheid, mogelijkheden voor startende ondernemers en innovatie in landbouw en natuurbeheer;
- De Wolden bewaakt en promoot de kwaliteit van het landschap en de woonomgeving, waaronder goed onderhouden wegen en groen;
- De Wolden stimuleert de landbouw en toeristische bedrijven, maar ook inwoners, mee te werken aan behoud van het waardevolle landschap;
- De Wolden realiseert betaalbare woningbouw voor starters/ jongeren en jonge gezinnen;
- De Wolden realiseert woningbouw voor senioren, zowel nieuwbouw als verbouw en levensloopbestendige woningen;
- De Wolden schept voorwaarden om voorzieningen in stand te houden door samenwerking van commerciële organisaties en niet-commerciële organisaties;
- De Wolden investeert in optimale dienstverlening aan inwoners, ondersteuning van (netwerken van) ondernemers, dorpsbelangenorganisaties en dorpshuizen/ontmoetingscentra.

In het volgende hoofdstuk wordt de toekomstvisie weergegeven, zoals geadviseerd door de projectgroep en aangevuld met de door de raad aangenomen amendementen.

5. AMBITIES VOOR DE TOEKOMST

DE WOLDEN: ACTIEF EN BETROKKEN

5.1 Kwaliteitsgemeente met goede voorzieningen voor inwoners en recreanten

In 2020 staat De Wolden bekend als welvarende gemeente, echt Drents, maar ook echt buitengewoon.

In de gemeente De Wolden is het goed wonen en werken. De Wolden is een vitale gemeente, met actieve en betrokken inwoners en een sterk verenigingsleven.

De gemeente valt op door het ruime aanbod aan voorzieningen. De voorzieningen vervullen zowel voor de eigen inwoners als voor de toeristen een belangrijke functie. Veel dorpshuizen, sportaccommodaties, bibliotheken zijn behouden door inventieve samenwerking met het bedrijfsleven, vooral met recreatie-ondernemers.

Er is een grote variatie in het aanbod attracties en er zijn enkele luxueuzere restaurants, waaronder één met een Michelin-ster. Er is een gevarieerd aanbod aan verblijfsrecreatie: luxe hotels, een grootschalig bungalow- en recreatiepark, meerdere goed geoutilleerde campings, ruime recreatiewoningen en bed- & breakfastmogelijkheden.

De verblijfsrecreatie onderscheidt zich in De Wolden van andere gemeenten door luxe recreatie met combinatiemogelijkheden voor optimale zorg. Zo is er een uniek zorghotel gerealiseerd. En het bungalowpark biedt niet alleen de mogelijkheid om vakantie te vieren, maar de gasten kunnen er ook comfortabel revalideren. Een overdekt zwembad met gedeelte buitenbad, gecombineerd met fitnessruimte, zonnebanken, sauna en beauty-behandelingen is een grote trekker. Zowel de inwoners van De Wolden, die andere wensen hebben dan vroeger, als toeristen maken gebruik van deze voorzieningen. Ondernemers in de horeca, accommodaties voor overnachtingen en voorzieningen in de sfeer van persoonlijke verzorging werken effectief samen. Er worden gevarieerde arrangementen aangeboden. De toeristische branche in De Wolden is geprofessionaliseerd en gespecialiseerd.

5.2 Kwaliteit van de omgeving

Er is bijzonder veel aandacht voor behoud van natuur en cultuur, zonder een museum-gevoel te krijgen. Kwaliteit van omgeving staat in De Wolden voorop. De gemeente besteedt veel aandacht aan het onderhoud en beheer van wegen en groen. Daarbij heeft de gemeente het eigendom en/of beheer van groenstroken in de kernen, waar dat wenselijk en mogelijk was, volgens de vastgestelde beleidsregels overgedaan aan inwoners.

De gemeente profileert zich met het schitterende Reestdal, het nabijgelegen vijfsterren nationaal park Dwingelderveld en de waterrijke Weerribben en Giethoorn. De grote variatie in het landschap en de unieke combinatie van hoogwaardige mogelijkheden voor ontspanning en verzorging maken De Wolden een aantrekkelijke gemeente voor inwoners en toeristen.

De gemeente heeft een impuls gegeven aan innovatie in zowel de landbouw als in de toeristische sector. Er is een effectieve combinatie van ‘groene’, duurzame bedrijvigheid en innovatieve agrarische bedrijvigheid gevonden, waarmee de gemeente het dure onderhoud van landschap en openbare ruimte kan bekostigen. Agrariërs zijn ingeschakeld bij het natuurbeheer. Het waardevolle landschap met zijn bijzondere boomwallen en waterlopen, unieke flora en fauna is mede behouden door functieverbreiding in de agrarische sector, van oudsher een belangrijke economische pijler van de gemeente.

De landbouw blijft belangrijk als drager van het cultuurlandschap. In sommige gebieden is de samenwerking met Landschapsbeheer geïntensiveerd voor o.a. onderhoud van het landschap en monumentale/waardevolle bomen.

De vrijgekomen boerderijen en vrijgekomen grond hebben verschillende functies gekregen. Een belangrijk deel van de gronden blijft bestemd voor landbouw. Het overige deel is bestemd voor andere economische activiteiten, alsmede voor woningbouw en natuurontwikkeling.

5.3 Woningbouw en ecologische projecten

In De Wolden is het aangenaam wonen voor inwoners van alle leeftijden. Voor alle kernen zijn plannen ontwikkeld waarin staat waar uitbreiding kan plaatsvinden. Voor de bouw van huur- en koopwoningen zijn naast open plekken en vervangingsprojecten in de dorpen (inbreiding) ook nieuwe terreinen ontwikkeld.

Om te voorkomen dat jongeren en jonge gezinnen wegtrekken uit de gemeente zijn extra huurwoningen en betaalbare starterswoningen gebouwd. Er zijn creatieve financieringsmogelijkheden zoals lease van grond, verkoop- en terugkoopmogelijkheden van starterswoningen ontwikkeld, onder andere in samenwerking met een woningbouwstichting.

In het buitengebied zijn (luxe) woonboerderijen en plattelandswoningen gebouwd of verbouwd. Hierbij is rekening gehouden met een goede inpassing in het landschap. Er is regelgeving ontwikkeld teneinde de ontwikkelingen en activiteiten in de agrarische sector niet onevenredig te belemmeren als gevolg van wonen en recreëren op het platteland. In dit kader is het begrip “plattelandswoning” geïntroduceerd.

Een deel van de vrijgekomen boerderijen heeft een nieuwe bedrijfsmatige functie gekregen, veelal gecombineerd met woonfunctie. In het buitengebied zijn eveneens enkele opvallende woningbouwprojecten gerealiseerd, die bijzonder zijn wat vormgeving betreft. Ecologische projecten hebben in de dorpen en het buitengebied een plaats gekregen.

Bij de nieuwbouw is ingespeeld op de vraag van de toekomst: meer éénpersoons-huishoudens, waaronder veel ouderen, meer tweeverdieners en meer telewerkers. In de gemeente is een grote diversiteit aan woonvormen te vinden, zoals woningen met kantoorruimte, hofjes en kangoeroewoningen. (Kangoeroewoningen zijn woningen waarin meerdere generaties onder één dak wonen en voor elkaar kunnen zorgen).

De gemeente heeft geld en tijd geïnvesteerd om te bezien of het mogelijk is om in samenwerking met derden (bijvoorbeeld met een woningstichting) een project “Centraal Wonen” te realiseren.

“Centraal Wonen” is een vorm van gemeenschappelijk wonen waarbij ieder huishouden over een zelfstandige woning of wooneenheid beschikt en daarnaast gemeenschappelijke voorzieningen en ruimten met elkaar deelt. De mate van gezamenlijkheid hangt sterk af van de wensen en mogelijkheden van de bewonersgroep en van de grootte van de groep.

Het aantal levensloopbestendige woningen is behoorlijk toegenomen. Deze nieuwe woningen, waar veel oudere inwoners wonen, zijn hoofdzakelijk gebouwd in de grotere kernen, nabij winkels en welzijns- en zorgvoorzieningen. De nieuwbouwwoningen zijn aangepast aan de specifieke wensen van oudere of minder mobiele inwoners. Vanwege de verhuizing van deze meest oudere inwoners is er door doorstroming meer woonruimte beschikbaar gekomen voor andere inwoners.

Het ‘Drentenieren’ is verder toegenomen. Men waardeert de combinatie van ‘oude’ authenticiteit en ‘echte vernieuwing’.

Door de werkgelegenheid in o.a. het toerisme en door de toename van het aantal Drenteniers is het inwonersaantal van De Wolden in totaal iets toegenomen. Omdat zowel het aantal jongeren en gezinnen als het aantal ouderen is toegenomen, is de vergrijzing vergelijkbaar met het landelijke gemiddelde.

De gemeente behoort tot de veiligste landelijke gemeenten van Nederland. De gemeente scoort al van oudsher zeer goed met betrekking tot het gevoel van veiligheid en is schoon. Het oordeel van de inwoners over de prestaties van de politie is positief. Op het gebied van verkeersveiligheid zijn wel verbeteringen doorgevoerd. Veilig uitgaan in De Wolden is voor iedereen nog steeds mogelijk.

5.4 Ondernemende gemeente

De Wolden blijft een bedrijvige, vitale gemeente. Er is een gevarieerd aanbod van overwegend kleinschalige economische activiteiten in De Wolden. Gezien het aantal en de verscheidenheid van bedrijven is de plattelandsgemeente De Wolden een volwaardige economische eenheid.

De gemeente ondersteunt initiatieven voor bedrijvigheid. Zij neemt hierbij de houding aan van “Ja, mits...” in plaats van “Nee, tenzij...”. De gemeente legt het accent op toerisme en stimuleert initiatieven die combinaties van recreatie en zorg mogelijk maken.

De gemeente speelt in op kansen welke zich voordoen als gevolg van de strategische ligging van De Wolden in de infrastructuur van auto-, spoor- en vaarverbindingen.

De gemeente toont waardering voor het ondernemerschap en schept goede voorwaarden om dat te belonen, met inachtneming van behoud van waardevol landschap.

De economische bedrijvigheid in het buitengebied is verruimd. Waar het landschap het toelaat is ruimte voor bebouwing. Regelgeving en bestemmingsplannen zijn aangepast. De gemeente stelt zich welwillend, ondersteunend en flexibel op. Ook starters krijgen nadrukkelijk de ruimte.

Landbouw en plattelandontwikkeling

Het aantal agrarische bedrijven is in De Wolden, net als in andere gebieden in Nederland, sterk afgenomen. De omvang van de agrarische bedrijven die zich op agrarische productie zijn blijven richten, is echter aanzienlijk vergroot. De bestaande agrarische bedrijven hebben mogelijkheden behouden om te groeien, noodzakelijk voor de continuïteit van de bedrijfsvoering.

Door de “rood voor rood” regeling zijn er meer mogelijkheden dan voorheen voor nieuwe economische activiteiten in het buitengebied. Voor nieuwbouw in het buitengebied zijn er door toepassing van deze regeling mogelijkheden om bestaande gebouwen die niet meer voldoen te vervangen door nieuwe gebouwen en economische vervolgfuncties.

Daarnaast is er een aanzienlijke verbreding van de landbouw gerealiseerd, wat ten goede is gekomen aan de vitaliteit van het buitengebied.

De bestaanszekerheid van agrarische bedrijven is vergroot, doordat overige (nieuwe) bewoners van het platteland minder mogelijkheden hebben om bezwaar te maken tegen (de gevolgen van) agrarische ontwikkelingen. (Zie ook “plattelandswoningen”, toegelicht in 5.3)

Bedrijventerreinen

Voor de bedrijven die door hun positieve ontwikkelingen grotere bedrijfslocaties nodig hadden heeft de gemeente gezorgd voor aanvullende bedrijventerreinen.

Ook acht de gemeente het van groot belang om vestigingsmogelijkheden te kunnen bieden voor kleinschalige bedrijvigheid. Het betreft de mogelijkheden in het kader van de “rood voor rood”-regeling in het buitengebied, nieuwe bedrijventerreinen bij de hoofdkernen en eventueel een nieuw centraal en goed ontsloten bedrijfsterrein.

Voor startende ondernemers is er de mogelijkheid om in (een) bedrijfsverzamelgebouw(en) de aanloopperiode van hun bedrijf te overbruggen.

Detailhandel en horeca

De detailhandel heeft een meer gevarieerd klantenbestand. Kwamen de meeste klanten voorheen vooral om boodschappen te doen, in 2020 zijn er meer klanten waarvoor recreatief winkelen (ontspannen rondkijken en aankopen doen) belangrijk is. Zowel de bestaande detailhandel als nieuwe (speciaal-)zaken hebben op deze veranderde behoeften ingespeeld en daardoor betere overlevingskansen.

Het meer aantrekkelijker winkelaanbod, aangevuld met horeca en gezellige terrassen, heeft een aanzuigende werking op inwoners uit de eigen gemeente en de omliggende regio. In de hele gemeente heeft de detailhandel en horeca baat bij de bestedingen van de (verblijfs-)toeristen. Niet alleen in de zomer, maar het gehele jaar.

De detailhandel blijft hoofdzakelijk geconcentreerd in de kernen.

De gemeente schept voorwaarden om het voortbestaan van de detailhandel in de kernen te faciliteren. Hierbij worden knelpunten met betrekking tot toegangswegen en parkeren in overleg met bedrijfsleven en bevolking opgelost. De centra zijn mooi en klantvriendelijk ingericht, waardoor het aantrekkelijk is om te winkelen en gebruik te maken van de horeca.

In een aantal (kleine) kernen zijn de winkels, banken en postkantoren gecombineerd met niet commerciële voorzieningen. Hiermee is een bijdrage geleverd om ook in kleinere kernen de leefbaarheid zo goed mogelijk te behouden.

Dienstverlening

Het aantal dienstverlenende instellingen en bedrijven dat zakelijke en persoonlijke dienstverlening levert neemt in de toekomst aanzienlijk toe. Dit komt enerzijds vanwege de vergrijzing en de wens om zo lang mogelijk zelfstandig te wonen en anderzijds vanwege de aantrekkelijke vestigingsvoorwaarden in De Wolden voor deze instellingen en bedrijven.

5.5 De toerist kent geen gemeentegrenzen

Samenwerking is gerealiseerd met omliggende gemeenten en (natuur)organisaties die betrokken zijn bij het Nationaal Park Dwingelderveld, het Reestdal en de Weerribben. Het Reestdal is “een parel van het landelijk gebied” en kerngebied van de ecologische hoofdstructuur. Het Reestdal is echter niet alleen van cultureel historisch belang, maar heeft ook een meer toeristische en recreatieve functie gekregen. Het karakteristieke en

culturele erfgoed is echter goed behouden. De gemeente heeft hiervoor afspraken gemaakt met de Provincies en met landschapsorganisaties en onnodige belemmeringen in regelgeving zijn opgeheven.

Er zijn nieuwe samenwerkingsverbanden ontstaan met recreatieondernemers die actief zijn in een aantal steden. Zo zijn o.a. de gecombineerde arrangementen van stedenreizen met cultuur in de stad Groningen en ontspanning en “wellness” in De Wolden een groot succes. Het vervoer is daarbij goed geregeld, maar ook ‘De Bosbus’, die tussen het Nationaal Park Dwingelderveld en Nationaal Park Drentse-Friese Wold rijdt en attracties en accommodaties met elkaar verbindt, is nog steeds zeer geliefd. Toeristische ondernemers in De Wolden hebben goede afspraken gemaakt met ondernemers in Meppel en Hoogeveen om gebruik te maken van de daar aanwezige overdekte accommodaties. Ook is de samenwerking met recreatieondernemers uit de Weerribben en Giethoorn tot ontwikkeling gekomen.

Het toerisme is toegenomen, waarbij een nieuw segment van de bevolking Drenthe heeft ontdekt. Mede door projecten als ‘Samen over de Reest’ raakt De Wolden zelfs in het buitenland bekend. De gemeente vaart er wel bij.

5.6 Dagattracties en evenementen

De gemeente heeft voorwaarden gecreëerd om de komst van kleinschalige dagattracties mogelijk te maken. Particuliere initiatieven voor een golfbaan, paardensportcentrum, natuurpark of een themapark zijn positief tegemoet getreden.

Een aantal evenementen heeft een grote aantrekkingskracht op inwoners en toeristen uit het hele land. De Brinkdagen, de Oldtimerdag, het (inter-)nationaal concours hippique in Veeningen, de rijtuigendagen en Daverdagen zijn voorbeelden van attracties die zijn uitgegroeid tot grote evenementen met landelijke uitstraling. Door het stimulerend gemeentelijk beleid hebben ondernemers en inwoners in De Wolden vele creatieve nieuwe initiatieven ontplooid. Zo is er een fantastisch perenveiling-festival opgezet, dat bezoekers uit het gehele land trekt.

In de verdere toekomst komen er door zandwinning mogelijkheden voor een recreatieplas. Ook dit zal initiatieven voor ontspanning en bedrijvigheid stimuleren.

5.7 Een gevarieerd aanbod (nieuwe) voorzieningen

De Wolden heeft veel voorzieningen op het gebied van onderwijs, welzijn, zorg en sport. Inwoners zijn zeer gehecht aan deze voorzieningen en spannen zich in om deze te behouden. De basisvoorzieningen zijn op loop- en fietsafstand. De nabijheid van voorzieningen wordt als een groot goed ervaren. Er bestaat evenwel spanning tussen de “nabijheid van de voorziening” enerzijds en de “kwaliteit van de voorziening” anderzijds.

De betrokkenheid van de inwoners in De Wolden bij hun eigen winkel, school, sport, bibliotheek en dorps huis is groot. Juist de kleinschaligheid draagt bij aan sociale samenhang en binding met het dorp.

De gemeente heeft zich ingespannen om samen met de besturen van het verenigingsleven voorzieningen zoveel mogelijk te handhaven. Per dorp of streek is in dit overleg een dorpsvisie uitgewerkt, waarin de verwachte ontwikkelingen zijn beschreven. In samenhang daarmee is een voorzieningenplan ontwikkeld.

Nieuwe vormen

Het voorzieningenniveau is beter te handhaven doordat het aanbod voor toeristen is opengesteld en voor hen aantrekkelijk is gemaakt. Sportverenigingen, zang- en toneelverenigingen, historische verenigingen en bibliotheken organiseren bijvoorbeeld activiteiten die toegankelijk zijn voor zowel de plaatselijke bevolking als toeristen. En dat niet alleen in het hoogseizoen. Theatergezelschappen, kindertheater, artiesten en kunstenaars en ambachtslieden bieden zich aan om in de dorps huizen en ontmoetingscentra op commerciële basis diensten en producten te leveren. Hierdoor blijft de gemeente De Wolden actief en betrokken.

De gemeente heeft samenwerking en afstemming tussen organisaties gestimuleerd. De gemeente heeft hiervoor nadrukkelijk de voorwaarden geschapen en is dus ook hier een innovatieve kracht. Er zijn afspraken gemaakt met projectontwikkelaars, bedrijven en welzijn- en zorginstellingen over nieuwe diensten, activiteiten en gecombineerd gebruik van gebouwen.

Dorps huizen en ontmoetingscentra

De welzijnsinstelling heeft dorps huizen gecoacht om in te spelen op de vragen van de bevolking en toeristen. De dorps huizen werken samen met bibliotheken, basisonderwijs, woningbouwstichting, zorginstellingen en gemeente en waar mogelijk met banken en bedrijven. Bedrijven investeren mee in zorg en welzijn.

Een aantal dorps huizen biedt een uitgebreid scala cursussen en er zijn servicepunten voor informatie, welzijn en zorg gerealiseerd. Door de toenemende schaalvergroting in de detailhandel, verdwijnen meer winkels uit de kleine kernen. In de servicepunten is echter wel een basisaanbod verkrijgbaar.

Onderwijs

De combinatie van activiteiten onder één dak kan de vorm aannemen van een multifunctioneel centrum, maar ook die van een brede school. Scholen participeren in de vernieuwende samenwerkingverbanden, zoals met jeugdwerk en bibliotheek. Bij meerdere scholen is ook samenwerking tussen openbaar en bijzonder onderwijs tot stand gekomen. In de grote kernen zijn goede mogelijkheden voor kinderopvang en buitenschoolse opvang gerealiseerd. Er wordt geïnvesteerd in

samenwerking tussen scholen onderling om effectiever en meer vernieuwend te kunnen werken. Onderwijs speelt creatief in op nieuwe wensen en behoeften. Mede omdat het belang van het kind steeds voorop heeft gestaan zijn enkele openbare en bijzondere scholen samen verder gegaan als bijzonder neutrale school.

Nieuwe wetgeving en daaruit voortvloeiende taken worden uitgevoerd in goed overleg met maatschappelijke organisaties en afgestemd op wensen en behoeften van de lokale gemeenschap.

Door onderlinge samenwerking, lokaal maatwerk en multifunctioneel gebruik van voorzieningen blijft het woongenot groot en is De Wolden ook in dit opzicht een vitale, landelijke gemeente.

5.8 Gemeente als regisseur

De gemeente kiest voor promotie om aandacht van bedrijven, projectontwikkelaars en potentiële inwoners te trekken en werkt in breder verband aan de promotie van de toeristische mogelijkheden. Zij treedt verder vooral op als regisseur en heeft een inspirerende, motiverende en coördinerende rol. Zij moedigt initiatieven aan en ondersteunt daarbij. Er wordt vaak projectmatig gewerkt. De gemeente investeert in voorbeeldprojecten en zorgt dat benodigde kennis voorhanden is.

De gemeente stimuleert en faciliteert ook functiecombinaties (zoals recreatie en waterberging, landbouw en natuurbeheer en kunst, architectuur, cultureel erfgoed en toerisme). De gemeente legt hierbij de verantwoordelijkheden en de bevoegdheden zo laag mogelijk in de samenleving, waardoor burgers actief betrokken blijven en publiekprivate sturing een reële kans heeft.

De gemeente zelf werkt ook meer samen dan voorheen. Met buurgemeenten, maar ook met onderwijsinstellingen. Er worden regelmatig studenten ingeschakeld in de projecten, om de meest actuele kennis in huis te halen.

De gemeente blijft investeren in goede contacten met inwoners, dorpsbelangenverenigingen, bedrijven en maatschappelijke organisaties. De gemeente ondersteunt het ondernemersplatform, het toeristisch platform en dorpsbelangenorganisaties. Door structureel beleid te ontwikkelen met betrekking tot dorpshuizen, dorpsbelangenorganisaties en welzijns- en zorginstellingen is het contact met inwoners goed. De gemeente spant zich in om de afstand tot de inwoner ook in de toekomst zo gering mogelijk te houden.

De verwoorde ambities kunnen binnen de huidige financiële ruimte van De Wolden waarschijnlijk niet volledig uitgevoerd worden. In de planperiode zullen middelen vrijgemaakt moeten worden om de ambities te realiseren. Aangezien het eigen belastinggebied hoogst waarschijnlijk door landelijk beleid zeer aanzienlijk beperkt wordt, zullen de middelen gevonden moeten worden door voor zover mogelijk verdere efficiencyverbetering in de eigen organisatie en publiekprivate samenwerking.

BIJLAGEN

Bijlage 1 Cijfers bedrijvigheid en werkgelegenheid

'Drenthe in cijfers' geeft de volgende overzichten:

Tabel 1: Vestigingen per bedrijfstak; 2004

	Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	Industrie	Bouwnijverheid	Handel en reparatie	Horeca	Vervoer, opslag en commun	Zakelijke diensten	Overige diensten	Totaal
Aa en Hunze	383	81	130	283	126	44	295	265	1607
Assen	129	155	179	824	119	84	766	657	2913
Borger-Odoorn	424	67	168	328	93	42	285	274	1681
Coevorden	570	135	149	508	134	79	401	330	2306
Emmen	641	368	606	1622	229	196	1027	985	5674
Hoogeveen	345	165	272	917	116	92	520	416	2843
Meppel	121	146	98	509	81	98	440	340	1833
Midden-Drenthe	672	98	179	421	112	50	319	281	2132
Noordenveld	336	90	143	456	91	57	431	293	1897
Tynaarlo	295	66	128	378	89	56	439	340	1791
Westerveld	416	62	130	218	124	31	225	225	1431
De Wolden	655	79	167	342	65	57	278	257	1900
Drenthe	4987	1512	2349	6806	1379	886	5426	4663	28008

Bron: Provinciaal Werkgelegenheids Register, 2004

Tabel 2: Land- en tuinbouwbedrijven naar bedrijfstype; 2003

	Akkerbouw	Tuinbouw en blijvende Teelt	Graasdieren	Hokdieren	Combinaties	Totaal
De Wolden	40	8	479	36	27	590
Drenthe	1058	250	2494	166	375	4343
Nederland	12611	15992	43001	5917	7980	85501

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek, Landbouwtelling 2003

**Tabel 3: Land- en
tuinbouwbedrijven**

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
De Wolden	832	686	680	650	626	590	-
Drenthe	5240	5121	4951	4726	4548	4343	4251
Nederland	104873	101545	97483	92783	89580	85501	83885

(-) De gegevens zijn nog niet beschikbaar.

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek, Landbouwtelling

**Tabel 4: Banen van 12 uur of meer per bedrijfstak per gemeente,
2004**

	Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	Industrie	Bouwnijv er- heid	Handel en reparatie- bedrijven	Horeca	Vervoer, opslag en communi- catie	Zakelijke diensten	Overige diensten	Totaal
Aa en Hunze	775	475	459	1167	401	257	592	2110	6236
Assen	338	3904	1402	4107	543	1185	4006	15054	30539
Borger-Odoorn	866	559	1036	849	307	137	979	1243	5976
Coevorden	1100	2462	828	1633	775	791	1084	2268	10941
Emmen	2641	9327	3739	6078	725	1598	3958	13025	41091
Hoogeveen	992	4361	2028	4247	400	1081	2493	5627	21229
Meppel	335	3299	1046	3104	293	557	1485	4718	14837
Midden-Drenthe	1470	616	708	2312	416	284	1274	2798	9878
Noordenveld	637	2858	703	1713	271	303	1002	2344	9831
Tynaarlo	724	289	486	1358	363	321	1624	3510	8675
Westerveld	820	355	733	583	399	185	661	3279	7015
De Wolden	1381	285	522	879	196	268	557	1250	5338
Drenthe	12079	28790	13690	28030	5089	6967	19715	57226	171586

Bron: Provinciaal Werkgelegenheids Register, 2004

Bijlage 2 Samenstelling projectgroep

Dhr. J. Steenbergen, voorzitter en raadslid
Mw. A. van der Ziel-Nauta, vice-voorzitter en wethouder
Dhr. W. Laarman, raadslid
Dhr. J. Eshuis, raadslid
Dhr. E. Laanstra, raadslid
Dhr. F. Bork, wnd. secretaris-directeur
Mw. J. Gehrke, griffier

Mw. M. Berghuis, projectleider (extern adviseur: Bureau Berghuis)
Mw. E. Kornelis (extern adviseur: Van Toepassing)

Bijlage 3 Met dank aan

Geïnterviewden

Raadsleden De Wolden:

Dhr. J. Eshuis
Dhr. E. Laanstra
Dhr. W. Laarman
Dhr. J. van 't Zandt
Dhr. J. Steenbergen
Dhr. E. Verheijen

College van B&W:

Dhr. Sj. Kremer, burgemeester
Mw. A. van der Ziel - Nauta, wethouder
Dhr. A. Damming, wethouder
Mw. L. Koster, wethouder

Ambtenaren:

Dhr. F. Bork, adjunct-directeur
Dhr. H. Wind, afd. Welzijn, Sport en Onderwijs
Dhr. J. Klooster, afd. VROM
Dhr. W. Visser, afd. VROM
Dhr. A. van Walstijn, secretaris-directeur

Deelnemers deskundigenbijeenkomst 11 mei 2005

1) *Thema 'Landbouw en plattelandsontwikkeling'*

Inspirator: Ariën Baken, docent "opleiding plattelandsvernieuwing", Van Hall Instituut, Leeuwarden

Overige deskundigen:

Henk Prins, Nijenveen, LTO

Melle Buruma, rentmeester Drents Landschap

Pieter Brink, architect Bureau B+O

Jaap Bosma, adviseur regiostimulering Kamer van Koophandel

Janny Benning, streekproducten Drents Goed

Klaas Steenbeek, voorzitter ondernemersplatform De Wolden

Kees de Jong, provincie Drenthe, afd.EZ, (verbrede) landbouw

Willem Visser, beleidsmedewerker VROM, gemeente De Wolden

Voorzitter: Jan Steenberg, raadslid en voorzitter projectgroep Toekomstvisie

Notulist: Harry Dolfing, gemeente De Wolden

2) *Thema 'Toerisme en bedrijvigheid, natuur en recreatie'*

Inspirator: Dick Dijkstra, Recron

Overige deskundigen:

Hans Schaap, gedeputeerde

Jacques van de Bos, VVV, Drenthe+

Tineke de Groot, adviseur STIPO (Stimuleringsregeling Plattelandsontwikkeling)

Peter Pasman, ambtelijk secretaris Nationaal Park Dwingelderveld

Piet Pilkes, voorzitter toeristisch platform De Wolden

Jan Klooster, hoofd afdeling VROM, gemeente De Wolden

Hilda Mulder, beleidsmedewerkster toerisme, gemeente De Wolden

Voorzitter: Ank van der Ziel-Nauta, loco-burgemeester en lid projectgroep Toekomstvisie

Notulist : Jouke Schat, gemeente De Wolden

3) *Thema 'Beheer'*

Inspirator: Cora van Zwam, senior adviseur Openbare Ruimte,
Oranjewoud

Overige deskundigen:

Nanne Kramer, sectorhoofd Stedelijke Ontwikkeling, gemeente Veendam

Henk Bos, afdelingshoofd Onderhoud/Beheer gemeente Emmen

Marcel Veldscholten, calculator/uitvoerder Buning BV

Albert Timmerman, directeur Loonbedrijf Vos

Wim Blaauw, bestuurssecretaris Alescon

Ad Hazen, vm. voorzitter overleg dorpsbelangenorganisaties De Wolden
vertegenwoordiger politie

Henk Kalk, hoofd Openbare Werken gemeente De Wolden

Gerard Velthuis, beleidsmedewerker gemeente De Wolden

Voorzitter: Frans Bork, adjunct-directeur De Wolden en lid projectgroep

Notulist: Daphne de Jong, gemeente De Wolden

4) *Thema 'Woningbouw en volkshuisvesting'*

Inspirator: Snežana Jovanović, directeur ENOVA, emancipatiebureau Drenthe en
Commissaris Woonconcept Meppel

Overige deskundigen:

Bert Van Ogterop, Arcadis

Anne Jan Hamming, medewerker POP-landelijk gebied, provincie Drenthe

Marieke Blom, beleidsmedewerker volkshuisvesting, Provincie Drenthe

Cees Hebing, coördinator service en onderhoud, Woningstichting Actium

Sake Gerritsen, Stichting voor Zorgboerderijen

Gert Ebels, beleidsmedewerker gemeente De Wolden

Voorzitter : Jan Eshuis, raadslid en lid projectgroep Toekomstvisie De Wolden

Notulist: Ben Kelder, gemeente De Wolden

5) *Thema 'Welzijn, onderwijs, sport - gezondheid en vergrijzing'*

Inspirator: Marian Feitsma, senior-adviseur CMO Groningen

Overige deskundigen:

Harry Sniijders, adjunct directeur GGD Assen

Theo van Kempen, directeur Zorgpalet

Ron Wissink, huisarts (HOED) Zuidwolde

Herman Wiggers, directeur Stichting Welzijn De Wolden

Martijn Mulder, directeur openbare basisschool de Wijk

Afien Valkenborgh, adviseur jeugdbeleid e.a., STAMM CMO Drenthe

Bernard Jansen, hoofd afdeling Sociale Zaken, gemeente De Wolden

Henk Wind, hoofd Welzijn Sport Onderwijs, gemeente De Wolden

Voorzitter: Geert-Jan Stams, hoofddocent pedagogiek en onderwijskunde U.v.A.,
adviseur Van Toepassing, onderzoek en beleidsadvies

Notulist: Bertil Schulte, gemeente De Wolden

6) *Thema 'Bestuurlijke en ambtelijke organisatie'*

Inspirator: Rein Munniksma, burgemeester Aa en Hunze

Overige deskundigen:

Marianne Rigter, coördinator Onderzoeksbureau Cultuur, Welzijn en Zorg provincie Drenthe

Chris Vogelzang, senior-adviseur Weusthuis B.V., procesregie en advies

Klaas Dekker, gemeentesecretaris van Apeldoorn

Els Kornelis, Van Toepassing, onderzoek en beleidsadvies

Wim Van Zanten, hoofd afdeling Bestuur- en Managementondersteuning
gemeente De Wolden

Geert Greveling, bestuursadviseur kernenparticipatie De Wolden

Voorzitter: Josee Gehrke, raadsgriffier en lid projectgroep Toekomstvisie De Wolden

Notulist: Bert Santing, gemeente De Wolden

Projectleiding toekomstvisie:

Marieke Berghuis, Bureau Berghuis

Inleiders publieksbijeenkomsten

Inleiders op 7 juli 2005

Dhr. K. Steenbeek (Ondernemersplatform De Wolden)
Dhr. P. Brink (architectenbureau B+O)
Dhr. D. Meijer (directeur Woonstichting Actium)
Dhr. M. Hulst (voorzitter platform dorpsbelangenorganisaties)
Dhr. T. Vellinga (coördinator Samenwerkende Dorpshuizen Friesland)
Mw. M. ten Feld (voorzitter AbvP Vrouwen van Nu Ruinerwold)

Inleiders op 10 oktober 2005

Dhr. A. Oosterhoff, regiomanager MKB-Noord
Dhr. H. Wiggers, directeur Stichting Welzijn de Wolden
Dhr. D. Buursink, Buursink procesmanagement
Dhr. H. van der Graaf, teamleider toerisme en recreatie Drenthe College
Mw. Y. van der Laan, Yvon van der Laan, bureau voor beleid en
organisatie-ontwikkeling Groningen
Dhr. C. Klomp, algemeen directeur RABObank Meppel-Steenwijkerland

Bij beide bijeenkomsten

Dhr. J. Steenbergen, voorzitter
Dhr. Sj. Kremer, burgemeester

Gespreksleider: dhr. R. Barkhof, Combination Communicatie Adviseurs BV

Ondersteuning gedurende totstandkoming toekomstvisie:

Mw. J. Gehrke, griffier
Dhr. J. Steenbergen, voorzitter projectgroep
Bestuurssecretariaat gemeente De Wolden
Beleidsmedewerkers gemeente De Wolden

COLOFON

DE WOLDEN : ACTIEF EN BETROKKEN

Toekomstvisie De Wolden 2005-2020

Opdrachtgever: Gemeente De Wolden

Aan de totstandkoming van deze toekomstvisie werkten mee:

Projectgroep Toekomstvisie De Wolden

J. Steenberg, voorzitter projectgroep en raadslid

A. van der Ziel-Nauta, vice-voorzitter projectgroep en wethouder

J. Eshuis, raadslid

E. Laanstra, raadslid

W. Laarman, raadslid

F. Bork, adjunct-directeur

Drs. I. J. Gehrke, griffier

Drs. M. Berghuis, extern adviseur/projectleider (Bureau Berghuis, onderzoek en advies
arbeid en maatschappelijke vraagstukken, Zuidwolde/Groningen)

Drs. E. Kornelis, extern adviseur (Van Toepassing, Onderzoek en beleidsadvies,
Heerenveen)

Januari 2006